

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal.
Pedagogical Sciences. Vol. 1 (108)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Педагогічні науки. Вип. 1 (108)

ISSN (Print): 2663-6387
ISSN (Online): 2664-0155

UDC 378:001.89

DOI 10.35433/pedagogy.1(108).2022.122-135

THE PEDAGOGICAL CONDITIONS OF EFFECTIVE LEARNING ACTIVITY OF THE APPLICANTS FOR THE SECOND (MASTER'S) LEVEL OF HIGHER EDUCATION

S. S. Vitvytska*

The article analyzes the basic concepts of "condition", "pedagogical condition", "condition-reason", "condition-circumstance", "condition-factor", "efficiency", "pedagogical conditions", "activity", "educational activity", "higher education seeker (applicant for higher education)" and the relationship and interdependence of these concepts.

The main pedagogical conditions that affect the educational activities of applicants for higher education of the second (master's) level are identified and characterized.

The results of theoretical and empirical research of each pedagogical condition are presented (positive motivation to study; rapid adaptation in higher education environment; availability of pedagogical abilities; propensity for future professional activity (to the chosen profession); level of preparation for higher education; efficiency, purposefulness, availability of individual and creative opportunities, social activity, interaction with the team and others.

Different points of view of scientists are considered in order to determine the pedagogical conditions: the first one identifies pedagogical conditions as a set of any measures of pedagogical influence and opportunities of the material and spatial environment; as a set of activities, content, methods and organizational forms of teaching and education; the second position is occupied by researchers who link pedagogical conditions with the construction of a pedagogical system that reflects a set of internal (which ensure the personal development of educational subjects) and external (contributing to the procedural aspect of the system) elements that ensure its effective functioning and further development.

Methods of research of pedagogical conditions are characterized and results of research, their quantitative and qualitative analysis are given.

Key words: *condition, pedagogical condition, activity, learning activity, applicant for higher education, effectiveness of learning activity.*

* Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
vitvucka.svitlana@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9541-2635

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

С. С. Вітвицька

У статті проаналізовано основні поняття "умова", "педагогічна умова", "умова-чинник", "умова-обставина", "умова-фактор", "ефективність", "педагогічні умови", "діяльність", "навчальна діяльність", "здобувач вищої освіти" та взаємозв'язок і взаємозумовленість цих понять.

Визначено і схарактеризовано основні педагогічні умови, що впливають на навчальну діяльність здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня.

Подано результати теоретичного та емпіричного дослідження кожної педагогічної умови (позитивна мотивація до навчання; швидка адаптація у закладі вищої освіти; наявність педагогічних здібностей; схильність до майбутній професійній діяльності, до обраної професії; рівень підготовки до навчання у закладі вищої освіти; працездатність, цілеспрямованість, наявність індивідуально-творчих можливостей; соціальна активність, взаємодія з колективом та інші).

Розглянуто різні позиції вчених до визначення педагогічних умов. Першій позиції дотримуються вчені, з погляду яких педагогічні умови є сукупністю будь-яких заходів педагогічного впливу і можливостей матеріально-просторового середовища; як комплекс заходів, змісту, методів і організаційних форм навчання і виховання. Другу позицію займають дослідники, які пов'язують педагогічні умови з конструюванням педагогічної системи, що відображає сукупність внутрішніх (які забезпечують особистісний розвиток суб'єктів освітнього процесу) і зовнішніх (що сприяють реалізації процесуального аспекту системи) елементів, які забезпечують її ефективне функціонування і подальший розвиток.

Схарактеризовано методики дослідження педагогічних умов та подано результати дослідження, їх кількісний та якісний аналіз.

Ключові слова: умова, педагогічна умова, діяльність, навчальна діяльність, здобувач вищої освіти, ефективність навчальної діяльності.

Introduction of the issue. The current state of Ukrainian statehood is characterized by complex socio-economic, political and spiritual processes. For their successful implementation it is necessary to train highly qualified personnel for various branches of science and industry, which encourages the reform of the national system of higher education. In particular, it is a question of creation of conditions for effective educational activity of applicants for higher education (the Law of Ukraine "On higher education", 2014; "Concepts of development of education of Ukraine for 2015-2025 y.", etc.).

In the legal framework "National Strategy for Education Development in Ukraine for 2012-2021 y.", the Concept of Education Development of Ukraine for 2015-2025 y., the strategic task of Ukraine's educational policy is to expand international cooperation, increase the

Постановка проблеми. Сучасний стан українського державотворення характеризується складними соціально-економічними, політичними і духовними процесами. Для успішної реалізації цих процесів необхідно підготувати якісні кадри для різних галузей науки й виробництва, що спонукає до реформування національної системи вищої освіти. Зокрема, йдеться про створення умов для ефективної навчальної діяльності здобувачів вищої освіти (Закон "Про вищу освіту", 2014; Концепції розвитку освіти України на 2015-2025 років та інші.).

У державних документах "Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки", Концепції розвитку освіти України на 2015-2025 років стратегічним завданням освітньої політики України визначено розширення міжнародного співробітництва, підвищення конкурентоспроможності

competitiveness of Ukrainian higher education within the network of world educational services.

Achieving this goal requires modernization of theoretical and methodological foundations of higher education, its structural and organizational restructuring. Higher pedagogical education performs a special, key function in shaping the intellectual potential of the nation and society.

Current state of the issue. The problem of pedagogical conditions is widely studied by scientists in various aspects: pedagogical conditions for the introduction of innovative technologies (I. Bohomolov, L. Romanov, A. Spitsyna, I. Osobov and other); pedagogical conditions for the formation of competences and competencies (O. Melnyk, O. Korolop, I. Kladikova and other); pedagogical conditions for training specialists in certain sectors of the economy (O. Hnydiuk, Yu. Chechulina, V. Synishyna); pedagogical conditions of health-preserving education (F. Kalinchuk, S. Ihnatenko), pedagogical conditions of teaching activity (L. Tkach, O. Yatsenko); pedagogical conditions for the organization of independent work of higher education seekers (L. Orel, I. Kyryliuk, I. Tsisariuk and other).

Aim of research is conduct analysis of the concepts of "condition", "pedagogical condition", "condition-reason", "condition-circumstance", "condition-factor", "efficiency", "pedagogical conditions", "activity", "educational activity", "higher education seeker (applicant for higher education)"; to carry out the coverage and analysis of empirical and theoretical research in order to create conditions for effective learning activities of applicants for the second (master's) level of higher education at the university.

Results and discussion. Despite the fact that the subject of a large number of dedicated studies are pedagogical conditions for the implementation of certain processes, in modern science there are differences in the understanding of the concept of "pedagogical condition",

української вищої освіти на ринку світових освітніх послуг.

Досягнення цієї мети потребує модернізації теоретико-методологічних засад вищої освіти, її структурно-організаційної перебудови. Вища педагогічна освіта виконує особливу, ключову функцію у формуванні інтелектуального потенціалу нації, суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема педагогічних умов широко досліджується вченими в різних аспектах: педагогічні умови впровадження інноваційних технологій (І. Богомолова, Л. Романов, А. Спіцина, І. Особов та ін.); педагогічні умови формування компетенції та компетентностей (О. Мельник, О. Королоп, І. Кладікова та ін.); педагогічні умови підготовки фахівців окремих галузей народного господарства (О. Гнидюк, Ю. Чечуліна, В. Синішина); педагогічні умови здоров'язбережувального навчання (Ф. Калінчук, С. Ігнатенко), педагогічні умови викладацької діяльності (Л. Ткач, О. Яценко); педагогічні умови організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти (Л. Орел, І. Кирилюк, І. Цісарюк та інші).

Метою статті є аналіз понять "умова", "педагогічна умова", "умова-обставина", "умова-чинник", "умова-фактор", "діяльність", "навчальна діяльність здобувачів вищої освіти": висвітлення та аналіз емпіричного та теоретичного дослідження створення умов для ефективної навчальної діяльності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти в університеті.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на те, що предметом великої кількості педагогічних досліджень виступають педагогічні умови реалізації певних процесів, в сучасній науці існують розбіжності в тлумаченні самого поняття "педагогічна умова". На жаль, це поняття не завжди тлумачиться відповідно до проблеми дослідження.

Філософське трактування цього поняття пов'язується з відношенням предмету до оточуючих його явищ, без яких цей

thus, this concept is not always interpreted in accordance with the research problem.

Philosophical interpretation of this concept is associated with the relationship of the object to the surrounding phenomena, without which this object cannot exist, as well as an essential component of the complex of objects (things, their states, interactions), with which the existence of this phenomenon is indivisible.

Analysis of scientific literature, dictionaries and reference sources makes it possible to conclude that the condition is the most generalized concept: "working conditions – a set of elements of the production environment and the specifics of the labor process that affects human health as well as efficiency and the results of his/her activities" [2: 1536].

In pedagogical research, this concept is used as a "condition-circumstances" – feature of reality, under which something happens or will happen in the future [2: 1506]. In this sense, this concept is appropriate and can be used in historical and pedagogical studies. Some researchers use the term "factor", which is identified as the condition, the driving force, the cause of any process that determines its nature or one of its main features. Common is the use of "condition-factor" is its anthropogenic origin caused by human activities [2: 1601]. Factor (faciy – "do" – a condition, driving force, the cause of a phenomenon, process – Latin), thus, this term is used in this exact sense in our study. Psychology identifies and studies two groups of factors that affect personality, mental phenomena and processes: external, in relation to the behavior of the individual (personality) – natural and social determinants of his behavior and internal – purely psychological, those inherent in man himself, in his inner the world. In learning, as in other activities, psychological factors are inevitably revealed. There are positive and negative factors [7: 201].

In psychology, the concept is usually exploited in the context of mental development and is revealed through a set

предмет існувати не може, а також як істотний компонент комплексу об'єктів (речей їх станів, взаємодії), з наявністю якого випливає існування цього явища.

Аналіз наукової літератури, словникових та довідкових джерел дає можливість зробити висновок, що умова – це найбільш узагальнене поняття. "Умови праці – сукупність елементів виробничого середовища та специфіка трудового процесу, що впливає на здоров'я й працездатність людини та результати її діяльності" [2: 1536].

У педагогічних дослідженнях це поняття вживається як "умова-обставини, особливість реальної дійсності, за яких відбувається або здійсниться що-небудь". [2: 1506]. У такому значенні це поняття доречно і доцільно використовувати в історико-педагогічних дослідженнях. Окремі дослідники вживають поняття "чинник". Педагогічний чинник – це умова, рушійна сила, причина будь-якого процесу, що визначає його характер або одну із його основних рис. Поширеним є вживання "умова-фактор" – антропогенний чинник, зумовлений діяльністю людини [2: 1601]. Фактор – від лат. faciy – "роблю" – умова, рушійна сила, причина якогось явища, процесу. Саме в такому значенні цей термін вживається в нашому дослідженні. Психологія виокремлює і вивчає дві групи факторів, які впливають на особистість, психічні явища і процеси: зовнішні, щодо поведінки індивіда (особистості) – природні і соціальні детермінанти його поведінки і внутрішні, суто психологічні, ті, що закладанні у самій людині, в її внутрішньому світі. У навчанні, як і в інших видах діяльності, неминуче виявляються психологічні фактори. Розрізняють позитивні і негативні фактори [7: 201].

У психології досліджуване поняття, зазвичай, представлено в контексті психічного розвитку і розкривається через сукупність внутрішніх і зовнішніх факторів, що визначає психічний розвиток людини, що прискорюють або уповільнюють його, що впливає на процес розвитку, його динаміку, кінцевий

of internal and external factors that determine the mental development of a human being, accelerating or slowing it down, influencing the development process, its dynamics, the end result.

Thus, the results of the analysis allow us to conclude that the concept of "condition" is general science, and its essence in the pedagogical aspect can be characterized by several provisions from different points of view.

The first point is supported by the scientists for whom pedagogical conditions are a set of any measures of pedagogical influence and opportunities of the material and spatial environment (V. Andrieiev, A. Nein, N. Yakovlieva).

The second viewpoint is supported by researchers who link pedagogical conditions with the construction of a pedagogical system that reflects a set of internal (ensuring the development of the personal aspect of the educational process) and external (promoting the procedural aspect of the system) elements that ensure its effective functioning and further development.

The third concept identifies pedagogical conditions as a systematic work aimed at clarifying the patterns as stable links in the educational process, which provides an opportunity to verify the results of scientific and pedagogical research (B. Kuprianov, S. Dynin).

Analysis of the positions of various researchers on the definition of "pedagogical conditions" allows us to identify a number of provisions important for understanding this phenomenon:

1) conditions act as an element of the pedagogical system, the entire pedagogical process);

2) pedagogical conditions reflect the set of possibilities of the educational process (content, methods, techniques and forms of teaching and education, software) and material-spatial (educational and technical equipment, natural and spatial environment of the educational institution, etc.), positively or negatively influencing environments and their functions;

результат.

Таким чином, результати аналізу дозволяють зробити висновки, що поняття "умова" є загальнонауковим, а його сутність в педагогічному аспекті може бути охарактеризована кількома положеннями з різних позицій.

Першої позиції дотримуються вчені, для яких педагогічні умови є сукупністю будь-яких заходів педагогічного впливу і можливостей матеріально-просторого середовища (В. Андреев, А. Найн, Н. Яковлева).

Другу позицію займають дослідники, які пов'язують педагогічні умови з конструюванням педагогічної системи, що відображає сукупність внутрішніх (що забезпечують розвиток особистісного аспекту суб'єктів освітнього процесу) і зовнішніх (що сприяють реалізації процесуального аспекту системи) елементів, які забезпечують її ефективне функціонування і подальший розвиток.

Для вчених, які займають третю позицію, педагогічні умови – планомірна робота щодо уточнення закономірностей як стійких зав'язків освітнього процесу, що забезпечує можливість перевірки результатів науково-педагогічного дослідження (Б. Купріянов, С. Динін і ін.).

Аналіз позицій різних дослідників щодо визначення поняття "педагогічні умови" дозволяє виділити низку положень, важливих для розуміння цього феномена:

1) умови виступають як елемент педагогічної системи, цілісного педагогічного процесу);

2) педагогічні умови відображають сукупність можливостей освітнього процесу (зміст, методи, прийоми і форми навчання та виховання, програмно-методичне оснащення) і матеріально-просторового (навчальне і технічне обладнання, природньо-просторове оточення освітнього закладу тощо), середовища, що впливають позитивно або негативно на його функціонування;

3) в структурі педагогічних умов присутні як внутрішні (що забезпечують вплив на розвиток особистісної сфери суб'єктів освітнього процесу), так зовнішні (сприяють формуванню процесуальної

3) in the structure of pedagogical conditions there are both internal (providing influence on the development of the personal sphere of the subjects of the educational process) and external (contributing to the formation of the procedural component of the system) elements;

4) the implementation of appropriately selected pedagogical conditions ensures the development and effectiveness of the pedagogical system, the pedagogical process.

Thus, we consider pedagogical conditions as one of the components of the pedagogical system of higher education, pedagogical process that includes educational activities of higher education and reflects the set of educational and material-spatial environment that affect the personal and procedural aspects of the system and ensure its effective functioning and development.

The activity of the higher education system is of great social importance, as its main task is to provide training for specialists in various sectors of the economy, to meet the social needs of people with high level of education and culture.

The concept of "activity" is interpreted in dictionaries as the application of effort to something. Work and directed effort of people in any field [2: 1306]. The activity of the applicant for higher education is unique in its purpose and objectives, content, internal and external conditions, means, features of the psychological course of mental processes, the impact of motivation and more. Higher education seekers are identified as individuals who study in a higher education institution at a certain level of higher education in order to obtain the appropriate degree and qualification [1]. Applicants for higher education are the source of replenishment of the intelligentsia, the spiritual elite of society. Modern psychology considers human activity as a system included in the network of social relations. With the development of society changes the purpose, methods, results, subject of higher education. Accordingly, the

складової системи) елементи;

4) реалізація доцільне обраних педагогічних умов забезпечує розвиток і ефективність функціонування педагогічної системи, педагогічного процесу.

Таким чином, ми розглядаємо педагогічні умови як один з компонентів педагогічної системи закладу вищої освіти, педагогічного процесу, що включає навчальну діяльність здобувачів вищої освіти і відображає сукупність можливостей освітнього та матеріально-просторового середовища, які впливають на особистісний і процесуальний аспекти системи і забезпечують її ефективне функціонування й розвиток.

Діяльність системи вищої освіти має велике соціальне значення, оскільки її основне завдання – забезпечити підготовку фахівців різних галузей народного господарства, реалізувати суспільну потребу в людях з вищою освітою, високим рівнем вихованості та культури.

Поняття "діяльність" тлумачиться у словниках, як застосування своєї праці до чого-небудь. Праця, діє людей у якій-небудь галузі [2: 1306]. Діяльність здобувача вищої освіти є своєрідною за своєю метою та завданнями, змістом, внутрішніми і зовнішніми умовами, засобами, особливостями психологічного перебігу психічних процесів, впливу мотивації тощо. Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у закладі вищої освіти на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації [1]. Здобувачі вищої освіти – джерело поповнення інтелігенції, духовної еліти суспільства. Сучасна психологія розглядає діяльність людини як систему, що включена в систему відносин суспільства. З розвитком суспільства змінюється мета, способи, результати, предмет діяльності здобувачів вищої освіти. Відповідно змінюються вимоги до випускника закладу вищої освіти, його професійної компетентності та особистісних якостей, що зумовлені ефективністю навчального процесу.

Ефективність навчального процесу

requirements for a graduate of a higher education institution, his professional competence and personal qualities due to the effectiveness of the educational process are changing.

The effectiveness of the educational process is measured by the level of implementation of the tasks and objectives of higher education institutions.

Educational activity is one of the main types of human activity, aimed at mastering theoretical knowledge and methods of activity in the process of solving educational problems [5: 301]. By "learning activity" we mean the interconnected activities of teachers and students of higher education in the process of which students obtain systematic, systematic, scientific knowledge, skills and abilities, as well as their development and improvement.

Self-education, independent work, participation in scientific research, carrying out professionally-oriented tasks, maintaining communication with representatives of the profession, chosen by the individual, plays an increasing role in the educational activity of the applicant for higher education.

The success of education, the effectiveness of educational activities of higher education depends on a number of pedagogical conditions:

1. Positive motivation for learning and the level of readiness of the applicant for further acquisition of knowledge;

2. Successful and rapid adaptation in a higher education institution;

3. Availability of abilities for the chosen profession;

4. The presence of a creative team and educational-developmental environment; implementation of partnership pedagogy;

5. Use of modern learning technologies; maximum approximation of the learning process to practical activities.

6. Constant control and monitoring of the quality of educational activities of applicants for higher education;

7. Availability of modern material and technical support of higher education institutions.

вимірюється рівнем реалізації поставлених завдань перед закладами вищої освіти.

Навчальна діяльність – один із основних видів діяльності людини, спрямований на засвоєння теоретичних знань і способів діяльності у процесі розв'язання навчальних задач [5: 301]. Під поняттям "навчальна діяльність" ми розуміємо взаємопов'язану діяльність викладача і здобувачів вищої освіти у процесі якої відбувається озброєння здобувачів систематичними, системними, науковими знаннями, уміннями, навичками, їх розвиток і виховання.

У навчальній діяльності здобувача вищої освіти все більшу роль починає відігравати самоосвіта, самостійна робота, участь у наукових дослідженнях, виконання професійно-спрямованих завдань, спілкування з представниками цієї професії, яку обрав здобувач.

Успішність навчання, ефективність навчальної діяльності здобувача вищої освіти залежить від низки педагогічних умов:

1. Позитивної мотивації до навчання та рівня готовності здобувача до подальшого засвоєння знань.

2. Успішної та швидкої адаптації в умовах закладу вищої освіти.

3. Наявності здібностей до обраної професії.

4. Наявності творчого колективу та освітньо-розвивального середовища; реалізації педагогіки партнерства.

5. Використання сучасних технологій навчання; максимального наближення процесу навчання до практичної діяльності.

6. Постійного контролю та моніторингу якості навчальною діяльністю здобувачів вищої освіти.

7. Наявності сучасного матеріально-технічного забезпечення закладів вищої освіти.

Час навчання у закладі вищої освіти співпадає з другим періодом юності або першим періодом зрілості, який вирізняється складністю становлення особистісних рис.

Соціолог В. Шубкін називає вік від 17 до 25 років доленосним періодом у житті

The period of study in a higher education institution coincides with the second period of adolescence or the first period of maturity, which is characterized by the complexity of the formation of personality traits. Sociologist V. Shubkin calls the age of 17 to 25 a fateful period in a person's life. Intensive search for the job, choice of priority, transition from idealistic ideas to a clash with real institutions, professional self-determination, employment, love, family formation. All this is due to such a sharpness of emotional experiences, with so many decisions that need to be made in the shortest possible time and which greatly determine the fate of an individual. A characteristic feature of moral development in this period is the strengthening of moral motives, reassessment of values, forming conscious motives for behavior.

The performance of a higher education seeker is professionally oriented, it is a form of social and cognitive activity, an expression of aspirations for life self-determination and self-affirmation. Most applicants are independent in the learning process, take an active position, preferring forms of learning that are not only a means of knowledge but also a means of self-affirmation, given the opportunity to express their own point of view. The list of features of the applicants should include: the uniqueness of goals and results (preparation for independent work, mastery of knowledge, skills, abilities, development of personal qualities); special nature of the object of study (scientific knowledge, information about the future profession, etc.); the activities of applicants take place in the planned conditions (program, term of study); special means of activity – books, laboratory equipment, models, computers, etc.; activities of applicants are intensive psyche, high intellectual tension.

Motivation (positive motivation for education) is the main psychological and pedagogical condition for successful learning, effective learning activities of the applicant of the second (master's) level of higher education. This is confirmed by

людини. Інтенсивні пошуки поклику, вибір пріоритету, перехід від книжних романтичних уявлень до зіткнення з реальними інститутами, професійне самовизначення, працевлаштування, любов, становлення сім'ї. Все це пов'язане з такою гостротою емоційних переживань, з такою кількістю рішень, які необхідно прийняти в найкоротший період і які величезною мірою визначають долю людини. Характерною рисою морального розвитку в цей період є посилення моральних мотивів, переоцінка цінностей, посилення свідомих мотивів поведінки.

Діяльність здобувача вищої освіти професійно спрямована, вона є формою соціальної та пізнавальної активності, вираженням прагнень до життєвого самовизначення та самоствердження. Більшість здобувачів виявляють самостійність у навчальному процесі, займають активну позицію, надаючи перевагу формам навчання, які є не лише засобами пізнання, але і засобом самоствердження, дають можливість висловити власну точку зору.

До переліку особливостей діяльності здобувачів необхідно віднести: своєрідність цілей і результатів (підготовка до самостійної праці, оволодіння знаннями, навичками, уміннями, розвиток особистостей якостей); особливий характер об'єкта вивчення (наукові знання, інформація про майбутню професію тощо; діяльність здобувачів проходить в запланованих умовах (програма, термін навчання); особливі засобами діяльності – книги, лабораторні устаткування, моделі, комп'ютери тощо; діяльності здобувачів притаманне інтенсивне функціонування психіки, висока інтелектуальна напруженість.

Мотивація (позитивна мотивація до освіти) є головною психолого-педагогічною умовою успішного навчання, ефективної навчальної діяльності здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти. Це підтверджується як тривалими спостереженнями, так і щорічним їх анкетуванням, які ми проводим.

Результати анкетування (55

both long-term observations and their annual questionnaires.

The results of the survey (55 respondents) for the chosen profession are reflected in Table 1.

респондентів) щодо обраної професії віддзеркалено в таблиці 1.

Table 1.

Attitude to the chosen profession.

Attitude to the chosen profession	Number / % of respondents who chose the corresponding option
I've chosen wisely	40 (72,7%)
Disappointment	6 (10,9%)
I've chosen poorly	9 (16,4%)

Factors influencing the choice of teaching profession: parents (34.3%), own wish (28.6%), teacher (22.8%), friends (5.7%), random choice (8.6%).

Чинники, що вплинули на вибір професії педагога: батьки (34,3%), власне бажання (28,6%), вчитель (22,8%), друзі (5,7%), випадковий вибір (8,6%).

Table 2.

Attitude to education.

Attitude to learning	Number / percent of respondents who chose the variant
Learning is very difficult	3 (5,5%)
I don't like it	13 (23,6%)
Learning is difficult but interesting	21 (38%)
Learning is not difficult and interesting	18 (32,7%)

Thus, for 38% of respondents, learning is difficult but interesting; 32.7% indicated that learning is not difficult and interesting, 23.6% answered that they do not like to study; for 5.5% learning is a difficult process. That is, most applicants are interested in learning (acquiring knowledge).

The next psychological and pedagogical condition of effective educational activity of applicants is the presence of abilities to the chosen pedagogical profession. We conducted diagnostic tests in the process of studying higher school pedagogy. For example, the method "Barriers to pedagogical activity" and the method "Pedagogical situations" were used. This technique allows to judge the pedagogical abilities of the applicant on the basis of which option he/she selects in a number of predefined pedagogical situations. Before conducting the research, the object of study receives instructions as follows: In front of you is a series of complicated pedagogical situations. After getting

Отже, для 38% респондентів навчання є складним, але цікавим; 32,7% – навчатися не складно і цікаво, 23,6% – не подобається вчитися, для 5,5% навчання є важким процесом. Тобто, більшість здобувачів мають зацікавленість у навчанні (отриманні знань).

Наступною психолого-педагогічною умовою ефективної навчальної діяльності здобувачів є наявність здібностей до обраної педагогічної професії. Нами проводилися діагностичні тести у процесі вивчення педагогіки вищої школи. Наприклад, методика "Бар'єри педагогічної діяльності" та методика "Педагогічні ситуації". Ця методика дозволяє судити про педагогічні здібності здобувача на основі того, який вихід він (вона) знаходить з ряду описаних педагогічних ситуацій. Перед початком дослідження об'єкт дослідження отримує інструкцію наступного змісту: Перед вами – низка важких складних педагогічних ситуацій. Познайомившись зі змістом кожної з них, необхідно вибрати із

acquainted with the content of each of them, it is necessary to choose from the proposed options the one that is pedagogically (in your opinion) the most appropriate. If none of the proposed answers suits you, you can derive a unique set of options [3: 83-88].

An important condition for active learning is the rapid and successful adaptation of the applicant in a higher education institution in order to be actively involved in the educational activities of HEI, it is vital that the readiness to continue education be formed in the general school; "readiness to learn" we identify as a complex integral property of the student's personality, which includes the attitude, desire and ability to accumulate knowledge, the presence of experience of independent cognitive activity in new conditions.

Socio-pedagogical adaptation is the assimilation of the norms of student life by a young individual, inclusion of him/her in the system of interpersonal relations of the academic group.

Adaptation of applicants for higher education within HEIs should be considered as a complex issue, highlighting the various individual levels and links, each of which has specific mechanisms due to the level of development of the applicant, academic group and forged team. The process of adaptation takes place on several levels: "adaptation" to the new mode of life, to change the mode of work and rest; interactions in the learning system before joining a new team and active self-affirmation.

According to our research, one third of applicants cannot be fully involved in the learning process by the end of the first semester. This has its own psychological basis: a student, who has developed a stereotype of the regime of educational activities in the classroom, has to overcome it from the first days of being included into the system of higher education. Insufficient attention to the formation of a productive style of thinking in students leads to the fact that the

запропонованих варіантів реагування на цю ситуацію той варіант, котрий з педагогічної точки зору (на вашу думку) найбільш правильний. Якщо ні один із запропонованих варіантів відповідей вас не влаштовує, то можна назвати свій, оригінальний в двох останніх рядках [3: 83-88].

Важливою умовою активної навчальної діяльності є швидка і успішна адаптація здобувача у закладі вищої освіти. Для того, щоб здобувач активно включився у навчальну діяльність закладу вищої освіти необхідно, щоб ще у загальній освітній школі була сформована готовність до продовження навчання. Під готовністю до навчання ми розуміємо складну інтегральну властивість особистості учня, яка включає налаштованість, потяг та здатність до накопичення знань, наявність досвіду самостійної пізнавальної діяльності в нових умовах.

Соціально-педагогічна адаптація – це засвоєння молоді людиною норм студентського життя, включення в систему міжособових стосунків групи.

Адаптацію здобувачів закладів вищої освіти слід розглядати як комплексну проблему, виділяючи в ній різні окремі рівні і ланки, кожна з яких має специфічні механізми, зумовлені рівнем розвитку здобувача, групи і колективу. Процес адаптації проходить на декількох рівнях: "пристосування" до нового режиму життя, до зміни режиму праці і відпочинку; взаємодії у системі навчання; до входження в новий колектив та активне самоствердження.

За нашими дослідженнями, третина здобувачів не можуть повністю включитися у навчальний процес до кінця першого семестру. Це має свою психологічну основу. Школяру, що виробив стереотип режиму навчальної діяльності на уроках, доводиться долати його з перших днів перебування у закладі вищої освіти. Недостатня увага до формування продуктивного стилю мислення у школярів приводить до того, що навчальний процес у закладі вищої освіти, вимушений значною мірою спиратися на репродуктивне мислення

educational process in higher education, forced to rely heavily on the reproductive thinking of freshmen; in addition, this type of thinking does not allow the applicant to make optimal decisions in unusual situations and easily adapt to changing operating conditions. This is the result of long-term observation, the use of questionnaires, for example, "Me and my group" [3: 152-154].

In order to create optimal opportunities for the development and self-development of each applicant, it is necessary to implement such a pedagogical condition as the formation of educational and developmental environment in higher education.

In our opinion, the educational and developmental environment of a higher education institution is an orderly space in which developmental learning is carried out on the basis of variability of content, individualization, differentiation, creative activity of students in educational and extracurricular activities, introduction of modern interactive technologies, active interaction of participants in the educational process and involves the creation of modern information and logistics of the pedagogical process [4].

The educational and developmental environment of a HEI can be structurally represented in the form of: social component, which includes subjects of professional training, communicative interaction between them; subject-content, which includes the content and main types of educational and extracurricular activities of applicants for higher education, means of professional training; organizational-methodological component, which includes the organization of all parts of the educational activities of higher education institutions, methodological support of the educational process; psychological component, which implies the presence of a healthy psychological climate in the academic group, faculty, university; material and technical component, which includes computerization of training and modern equipment; spatial-subjective component

першокурсників; до того ж, такий тип мислення не дає можливості здобувачу приймати оптимальні рішення в нестандартних ситуаціях і легко адаптуватися у змінних умовах діяльності. Це результат тривалого спостереження, використання анкетування. Наприклад, "Я і моя група" [3: 152-154].

З метою створення оптимальних можливостей до розвитку і саморозвитку кожного здобувача необхідна реалізація педагогічної умови – формування освітньо-розвивального середовища у закладі вищої освіти.

З нашого погляду, освітньо-розвивальне середовище закладу вищої освіти – це упорядкований простір, в якому здійснюється розвивальне навчання на основі варіативності змісту, індивідуалізації, диференціації, творчої активності здобувачів у навчальній і позанавчальній діяльності, запровадження сучасних інтерактивних технологій, суб'єкт-суб'єктивної взаємодії учасників навчального процесу та передбачає створення сучасного інформаційного та матеріально-технічного забезпечення педагогічного процесу [4].

Освітньо-розвивальне середовище закладу вищої освіти можна структурно представити у вигляді: соціального компоненту, що охоплює суб'єктів професійної підготовки, комунікативну взаємодію між ними; предметно-змістового, що включає зміст і основні види навчальної і позанавчальної діяльності здобувачів вищої освіти, засоби професійної підготовки; організаційно-методичного компоненту, що включає організацію всіх ланок освітньої діяльності закладу вищої освіти, методичне забезпечення навчального процесу; психологічного компоненту, що передбачає наявність здорового психологічного клімату в академічній групі, факультеті, університеті; матеріально-технічного компоненту, що включає комп'ютеризацію навчання та сучасне обладнання; просторово-предметного компоненту (що передбачає сучасний дизайн приміщень та матеріально-технічного забезпечення).

(which provides modern design of premises and logistics).

The formation of educational-developmental environment in the institution involves the use of modern techniques and innovative technologies.

In the process of training applicants for the second (master's) level of higher education we use modular context technology.

This technology of focusing on personal structures (comprehensively harmonious in the nature of content) – humanistic, educational, type of management – a system of small groups, the leading method of learning is problem-solving, creative, dialogical, game; by organizational forms: academic, individual-group, differentiated.

The technological approach integrated within the course "Higher School Pedagogy" involves the following: goal setting, planning, organization of the educational process, diagnostic and final performance assessment, tests, problem solving, crossword puzzles, etc. in each module. The study of higher school pedagogy is based on the principles of didactic heuristics (personal goal-setting; choice of individual educational trajectory; meta-subject bases of educational content; learning productivity; primary educational products). The educational process is accompanied by a reflective awareness of students (subjects of education). Forms of educational reflection are different: oral discussion, written questionnaires, graphical representation of changes in progress, and so on.

Every higher education seeker is a unique individual and can be revealed only in activities. Whatever the work (boring, monotonous, one-sided, multifaceted), it is necessary to look for creative use of the opportunities available to applicants. Only on the basis of creativity the applicant can feel emotional uplift and spiritual growth. According to V. Sukhomlinskyi, harmonious, comprehensive development, education, spiritual wealth, moral purity – all this a

Формування освітньо-розвивального середовища в закладі передбачає застосування сучасних методик та інноваційних технологій.

У процесі підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти нами застосовується модульно-контекстна технологія.

Ця технологія з орієнтації на особистісні структури – всебічно гармонійно за характером змісту – гуманістична, навчально-виховна, за типом управління – система малих груп, за провідним методом навчання – проблемно-пошукова, творча, діалогічна, ігрова; за організаційними формами – академічна, індивідуально-групово, диференційована.

Технологічний підхід, зокрема, у вивченні курсу "Педагогіка вищої школи" передбачає: постановку цілей, проектування, організацію навчального процесу, діагностичну і підсумкову перевірку ефективності за допомогою тестів, контрольних питань, розв'язання задач, кросвордів тощо у кожному модулі. Вивчення педагогіки вищої школи побудовано на принципах дидактичної евристики (особистісного цілеутворення; вибору індивідуальної освітньої траєкторії; метапредметних основ змісту освіти; продуктивності навчання; первинності освітньої продукції). Освітній процес супроводжується його рефлексивним усвідомленням здобувачами – суб'єктами освіти. Форми освітньої рефлексії різні: усне обговорення, письмове анкетування, графічне зображення змін, що відбувається тощо.

Кожний здобувач вищої освіти – неповторна особистість і розкритися може тільки в діяльності. Якою б не була праця (нудна, одноманітна, однопланова, різнопланова) потрібно шукати в ній творче застосування наявних у здобувачів можливостей. Лише на базі творчості здобувач може відчувати емоційне піднесення і духовне зростання. На думку В. Сухомлинського гармонійного, всебічного розвитку, освіченості, духовного багатства, моральної чистоти – усього цього людина досягає за умов, коли поряд з інтелектуальною, моральною,

person achieves when, along with intellectual, moral, aesthetic culture, he achieves a high degree of culture of labor, labor creativity [9: 301].

Conclusions and research perspectives. The educational activities of higher education seekers are a complex phenomenon, the main of which is solving educational tasks. The applicant's educational activity can be narrowly focused (desire to have positive assessments, study the main literature, etc.), widely active (fairly complete understanding of the importance of learning, mastery of methods and techniques of teaching, desire to communicate with teachers), creative (deep understanding of learning, higher education as a system, independence in the study of educational material, original speeches at seminars, etc.).

The core of educational activity is the educational self-knowledge of applicants, by which B. Ananiev understood the awareness of him/herself as a subject of educational activity, which organizes, directs and controls the learning process. Solving this problem is promising for further research.

естетичною культурою вона досягає високого ступеня культури праці, трудової творчості [9: 301].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Навчальна діяльність здобувача вищої освіти явище складне. Основним у навчальної діяльності є вирішення навчальних завдань та вдосконалення навчальних дій. Навчальна діяльність здобувача може бути вузько спрямованою (бажання мати позитивні оцінки, вивчити основну літературу тощо), широко активною (досить повне розуміння значущості навчання, володіння способами та прийомами навчальної діяльності, потяг до спілкування з викладачами), творчою (глибоке розуміння мети навчання у закладі вищої освіти, самостійність у вивченні навчального матеріалу, оригінальні виступи на семінарах тощо).

Ядром навчальної діяльності є навчальне самопізнання здобувачів, під яким Б. Анан'єв розумів усвідомлення самого себе як суб'єкта навчальної діяльності, який організує, спрямовує та контролює процес навчання. Розв'язання цієї проблеми є перспективним для подальших досліджень.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. *Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu" [Law of Ukraine "On Higher Education"]*. Retrieved from: <http://fedmet.org/analytics/zakon-ukraini-pro-vishhu-osvitu/> [in Ukrainian].
2. Busel, V.T., uklad. i holov. red. (2009). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]*. Kyiv-Irpin: VTF "Perun", 1736 [in Ukrainian].
3. Vitvytska, S.S. (2012). *Osnovy pedahohiky vyshchoi shkoly: pidruchnyk za modulno-reitynhovoiu systemoiu navchannia dlia studentiv mahistratury [Fundamentals of higher school pedagogy: a textbook on the modular rating system of education for graduate students]*. 3-te vyd., dop. ZhDU imeni I. Franka, 400 [in Ukrainian].
4. Vitvytska, S.S. (2015). *Teoretychni i metodychni zasady pedahohichnoi pidhotovky mahistriv v umovakh stupenevoi osvity: monohrafiia [Theoretical and methodical bases of pedagogical preparation of masters in the conditions of degree education: monograph]*. Zhytomyr: Polissia, 416 [in Ukrainian].
5. Honcharenko, S.U. (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary]*. Vyd 2, dop. i vypr. Rivne: Volynski oberehy, 552 [in Ukrainian].
6. Zaniuk, S. (2002). *Psykhohohiia motyvatsii: navch. posib. [Psychology of motivation: textbook]*. Kyiv: Lybid, 304 [in Ukrainian].

7. Voitko, V.I., red. (1982). *Psykhologichnyi slovnyk [Psychological Dictionary]*. Kyiv: "Vyshcha shkola", 216 [in Ukrainian].

8. Kozakov, V.A., Artiushyna, M.A., Kotykova, O.M. ta in.; Kozakov, V.A., zah. red. (2003). *Psykhohiia diialnosti ta navchalnyi menedzhment: navch.-metod. posibnyk dlia samost. vyvch. dystsypliny [Psychology of activity and educational management: teaching method. manual for self. studied disciplines]*. Kyiv: KNEU, 829 [in Ukrainian].

9. Sukhomlynskyi, V.O. (1976). *Vybrani tvory: v 5 t. [Selected works in 5 ed.]*. Kyiv: Vyd-vo "Radianska shk.", t. 5, 638 [in Ukrainian].

10. Tyshchenko, S.P. (2002). *Psykhologichna kompetentnist pedahoha yak skladova profesiinoho uspikhu [Psychological competence of a teacher as a component of professional success]*. *Pedahohika i psykhohiia – Pedagogy and psychology*, № 3-4, 81-89 [in Ukrainian].

Received: February 21, 2022

Accepted: April 04, 2022